

Tot de laatste zucht

- vrijdag 19 februari 2010

'Stel nu dat hij gaat terwijl zijn muziek volle bak speelt en ik zijn hand vasthoud...' John Lambrichts © John Lambrichts

ZWIJNAARDE - REPORTAGE ER ZIJN NU HET NOG KAN, ROUWEN KOMT STRAKS WEL Alleen sterven is voor velen het ultieme schrikbeeld. Jean Willems (94) kan gerust zijn. Zijn stiefdochter Marleen blijft aan zijn zij tot het einde.

Van onze redacteur

Zijn ademhaling is hoorbaar, en onregelmatig. In het kamertje klinkt walsmuziek, op een behoorlijk volume. 'Een compilatie van *Funiculi Funicula*, het Radio 2-programma', zegt Marleen. 'Daar houdt hij erg van. Nietwaar, Jean?' Ze kijkt hem aan, maar er komt geen reactie. Sinds vorig weekend is hij subcomateus. 'Maar volgens mij hoort hij ons wel', zegt ze. Af en toe geeft Jean Willems wel nog een teken van herkenning. 'Gisteren nog. Toen heb ik "An der schönen blauen Donau, van Strauss heel luid gezet. Zijn ogen gingen open en hij bewoog wat.'

'Twee weken geleden hebben we zijn verjaardag gevierd. Toen was hij nog alert. Daarna is het bergaf beginnen gaan. Jean is niet ziek, maar hij is moe, op.' Eind vorige week heeft hij voor het laatst gesproken. 'Hier in het woon- en zorgcentrum mogen geen honden binnen, maar ik heb ze toch een keer meegenomen. Jean heeft de oudste van de twee mee

grootgebracht, toen hij bij ons inwoonde. Ik heb haar op zijn bed gelegd, hij reageerde duidelijk. En toen ik hem vroeg wie er op bezoek was, riep hij mijn naam.' Het was zijn laatste woord. Sinds maandag wordt hij niet meer gevoed.

De hele tijd houdt Marleen zijn hand vast, terwijl ze met hem babbelt. Af en toe bevochtigt ze zijn mond. 'Eigenlijk heb ik Jean geërfd', zegt ze. 'Hij moet altijd lachen als ik het zo verwoord, maar daar komt het wel op neer. Hij is heel laat in mijn leven gekomen. Mijn moeder heeft hem leren kennen op haar 65ste. Mijn pa was enkele jaren daarvoor overleden, aan een hartaanval. Ma was heel energiek, en absoluut geen vrouw om alleen te zijn. Ze moest van iemand kunnen houden, voor iemand kunnen zorgen. De periode na de dood van mijn vader waren de ellendigste jaren van haar leven. En toen heeft ze Jean ontmoet. Hij was dan 77. Een vertegenwoordiger op rust, nooit getrouwd. Maar hij had wel een paar duurzame relaties gehad.'

Ze wijst naar een foto boven zijn bed. Een stralend stel. 'Daar hoef ik geen tekening bij te maken, hè. Jean heeft mijn moeder enorm graag gezien, ze is helemaal opgefleurd. Samen hebben ze zeven prachtige jaren gehad.' Kanker maakte daar een einde aan.

'Na de dood van mama is Jean bij ons komen wonen. Hij was nog goed ter been en, vooral, een heel aangename man. Zo iemand stop je gewoon niet in een bejaardentehuis. Maar eigenlijk hadden we toen geen hechte band. Hij was de vriend van mijn ma, maar we kenden elkaar niet zo goed. Zij woonden in West-Vlaanderen, wij in Gent.' Intussen is die band er wel. 'Ik mag zeggen dat we van elkaar houden. Ja toch, Jean?'

Twee jaar nadat hij bij Marleen ingetrokken was, kwam hij zwaar ten val. 'Dan heb ik een goed rusthuis gezocht, en gevonden in Oostakker. Eerst voelde ik me rot dat hij niet meer bij ons kon blijven, maar hij is daar echt gelukkig geweest. De bewoners kookten er zelf, er waren veel activiteiten. Ideaal voor een levensgenieter als Jean.' Het tehuis in Oostakker is een tijd terug verhuisd naar Zwijnaarde. Hier zal het stoppen voor Jean.

Sinds maandag blijft Marleen de klok rond aan Jeans zijde. Dinsdag heeft ze wel thuis geslapen. 'De dokters zeiden dat hij die nacht wellicht niet zou weggaan. 'En via Marc Cosyns, Jeans huisarts, heb ik een vrijwilliger gevonden die die nacht is komen waken (*zie inzet*).'

'Elke dag stuur ik een sms'je naar mijn werkgever', lacht Marleen. 'Ben nog bij Jean,. Wat dat betreft heb ik een schitterende baas.' Ze slaapt in een fauteuil naast zijn bed, zodat ze zijn hand niet moet lossen. 'Dat vind ik belangrijk. Stel dat hij het lastig heeft op het moment dat hij gaat, dan zal hij ten minste voelen dat hij niet alleen is. Want hij heeft altijd angst gehad om te sterven. Nu niet meer, denk ik, hij is rustiger.'

Echt praten over het einde hebben ze niet gedaan. 'Dat kon hij niet.' Afspraken maken, dat hebben ze wel gedaan. 'Jean is een heel praktische mens. Toen hij nog bij ons woonde, heeft hij beslist dat hij zijn lichaam aan de wetenschap wou schenken. Maar toen bleek dat de nabestaanden na twee jaar alsnog moeten instaan voor de begrafenis, en dat vond hij *niet te doen*', zegt ze lachend. Nu wordt het een crematie.

Hij heeft een tijd geleden ook duidelijk gemaakt dat hij geen ziekenhuisopname wou, geen reanimatie en geen actieve euthanasie. Als er ernstige complicaties optraden, moest zijn leven niet gerekt worden.

Elk moment kan het voorbij zijn. Marleen is voorbereid, zegt ze. 'Ik heb al van een aantal mensen afscheid moeten nemen. Van mijn vader en moeder, en van mijn zoon.' Haar stem stukt. Ze wil er verder niet op ingaan.

'Zolang ze er zijn, moeten ze niet omgeven worden door verdriet. Misschien heb ik het mis, maar ik stel me voor dat dat het zwaarder zou maken voor Jean. Ik wil dat hij in een aangename sfeer kan vertrekken. Het gaat nu om hem. Wij hebben nog de rest van ons leven om te rouwen. Stel nu dat hij gaat terwijl zijn muziek volle bak speelt en ik zijn hand vasthoud. Dat is toch leuker dan dat iedereen hier zit te huilen? Hij komt op de eerste plaats, niet wij. Daarna zien we wel.'

Jan Desloover

De Standaard

www.standaard.be

Andere tijden, dezelfde noden

- vrijdag 19 februari 2010

Marleen (*zie hiernaast*) is deze week één keer van Jeans zijde geweken, om thuis wat bij te kunnen slapen. Een vrijwilliger van de vzw Vonkel nam het die nacht van haar over. De organisatie, die straks een jaar bestaat, is een initiatief van onder anderen de huisarts en euthanasiespecialist Marc Cosyns. De meeste medewerkers zijn gepensioneerde verpleegkundigen of mensen uit de pastorale werking. 'De bedoeling is om alleenstaanden die weinig of geen familie en vrienden hebben, zo optimaal mogelijk te begeleiden tijdens hun levenseinde, thuis of elders', zegt Cosyns.

'Wakend aanwezig zijn' bij de stervende, dat is de essentie. 'Een van de grootste frustraties bij het personeel in de palliatieve zorgsector is dat ze hun handen vol hebben met zwaar zieke mensen en daardoor niet of nauwelijks aanwezig kunnen zijn bij wie tijdens de laatste fase minder verzorging nodig heeft', aldus Cosyns. Vonkel probeert dat gat te vullen.

Totaal nieuw is het initiatief overigens niet, zegt hij. 'Honderd jaar geleden, ten tijde van mijn grootouders, was waken bij een stervende in elk dorp de normaalste zaak van de wereld. De tijden zijn veranderd, maar de nood bij de mensen niet.'

www.vonkeleenluisterendhuis.be